

ima izvjesnih grešaka,
bećanju, bez priprema i
e se odnosi na događa-
mo neke od događaja
m bio rukovodilac niti
dine Dimitrije Čolako-

Radovan Popović

Oficiri su nam naredili da odložimo oružje

Pitanje

Da li biste mogli da nam kažete kako ste doživjeli vrijeme uoči početka drugog svjetskog rata? Gdje ste se našli tih dana? Da li ste možda bili u staroj jugoslovenskoj vojsci? Kako i kada ste došli u svoje selo? Kako i kada ste prvi put stupili u kontakt sa ljudima koji su u to vrijeme predstavljali Komunističku partiju i narodnooslobodilački pokret?

Odgovor:

1941. godine me je, kao i ostale moje vršnjake (rođen sam 1914) rat zatekao u vojsci. Naš VI dopunski puk nalazio se u selu Patkovcu. Na sam dan bombardovanja krenuli smo pješke iz Bijeljine do Save. Prešli smo most i otišli za Šid. U Šidu smo sjeli u voz i krenuli za Kosovsku Mitrovicu. Prolazili smo kroz Beograd u vrijeme kada je bombardovan. Gorjelo je. Narod je bježao i u panici upadao u naš voz.

Ja sam bio u protivavionskoj mitraljeskoj četi. Naša kompozicija se probila do Kosovske Mitrovice. Ne mogu da se sjetim datuma, ali znam da smo u Kosovskoj Mitrovici iskrčani. Otišli smo na brdo Zvečar. Tu smo bili nekoliko dana. Ponestalo nam je hrane. Pitali smo se šta i kako dalje. Oružje je bilo postavljeno na položaju, ali nam nije dozvoljavano da otvaramo vatru.

Jedno jutro saznali smo da nam je komandant puka pobjegao. Tada sam se uskomešali. Naredili su da idemo nazad do Raške. Oficiri su nam rekli da odložimo oružje i da će nas sve poslati kući. Oružje smo odložili. Svi znamo kakvi su vojnici kad se razoružaju. Takvi smo i mi bili. Tada sam naišao na jednog oficira, inače rezervnog kapetana. Plakao je na pragu jedne zgrade. Upitao sam ga: »Zašto plačete gospodine kapetane?« Odgovorio je: »Jugoslavija je izdata, šta ćemo sa-

da mi...? Odakle si? pitao me. Rekao sam da sam iz Bosne. Savjetovao me da idem kući, ali ne putem. »A šta ćemo bez oružja?«—pitao sam. »Oružja ima svuda. Gdje ga nađete, sklonite ga« — glasio je njegov odgovor. Kasnije kad sam postao partizan, shvatio sam njegove riječi i mislim da je morao biti organizovan čovjek, komunista.

Nakon sedam dana stigao sam kući u Korenitu. Nisam bio sam. Bilo nas je petorica iz Korenite, Bukovice i Malinovića. Imao sam konja. Kad smo prolazili kroz Janju presreo nas je jedan čovjek. »Vi ste prešli preko Drine?« — bilo je njegovo pitanje. »Da, prešli smo Drinu kod Lješnice« — bio je naš odgovor. Pokušao je da mi otme konja. Pošto nisam dao, prišao je jedan naoružani Nijemac na motociklu i odveli su konja. Krenuo sam pješke. Čim sam stigao kući, dobio sam obavijest da se sutradan svi vojni obveznici jave u Bijeljini. Nisam se javio, a svi oni koji su to učinili nisu se vratili kući. Otjerani su u ropstvo.

Neposredno poslije ovoga počele su ustaše iz Koraja da dolaze u Korenitu. Mi smo imali jednoga Švabu, koji se zvao Smodiš. Kad je rat otpočeo, on je odmah postao neki tabornik. On je poznavao i moje i okolna sela. Počeo je da prikuplja ljude. Pošto se nisam odazvao na prvi poziv, sklanjao sam mu se s puta. Kad naiđu ustaše, odlazio sam u njive ili u šumu. I tako smo se krili do jula-avgusta 1941. godine. Tada se čulo da je jedna grupa drugova otišla u šumu. Pominjana su imena Veljka Kurjaka, Đorđa Đojića, Mikana Zečevića, Laze Lazića, Steve Savića i dr. Ove drugove sam i ranije poznavao. Međusobno smo razgovarali da se više ovako ne može. Ljeti se možemo kriti, ali šta kada zima dođe. I tada, jedne noći u avgustu ustaše su otjerale više ljudi iz mog i susjednih sela. Otjerani su u Jasenovac i više se nikada nisu vratili.

U periodu između kapitulacije stare Jugoslavije i avgusta 1941. godine u Korenitu su dolazile ustaše. Pljačkale su i odnosile razne stvari. Tražili su vojne uniforme. Neke od njih sam i poznavao, ali neću da ih sada pominjem, ipak to su mi bile komšije.

I grupa tih prvih partizana je dolazila u moje selo. Tražili su me dva puta, ali pošto sam se od ustaša krio, nisu me našli kod kuće. Majka mi je rekla da su navraćali Veljko Kurjak i Đorđe Đojić. Jednog dana grupa partizana došla je danju mojoj kući. Bilo ih je desetak. Sjedili smo, pogostili se, pričali, pjevali, pa i malo puškarali. To je bilo u drugoj polovini avgusta 1941. godine. Većina drugova bili su naoružani. Znali su da sam se vratio iz stare jugoslavenske vojske i pitali su me da li imam šta od oružja. Imao sam dva pištolja. Jedan je bio od 6,35 mm zvani »Gazer«. Za njega sam imao nešto metaka, ali za drugi nisam. Tada smo se dogovorili da ostanem u selu dok oni dobiju puške, jer ih svi nisu imali. Tada sam dobio određeni zadatak, odnosno uputstvo od Veljka Kurjaka da, ako naiđe neki od drugova, treba da ih uputim u Donju Bukovicu kod Đorđe Đojića. Pomenuta grupa partizana bila je uglavnom u pokretu. Po nekoliko dana bila je u Dragaljevcu, Donjoj Bukovici i Crnjelovu. Grupa je ostala po dva-tri dana u mjestima u kojima je trebalo rušiti telefonske stubove.

Meni su se tada javili: Božo Avramović iz Zabrdža. To je bio prvi borac. Imao je lovačku pušku. Zatim su došli: Neško Bajić i Radovan Nikolić — Bobutovac. Uputio sam drugove na određeno mjesto. Iz Korenite je krenulo sedam drugova. Dakle, drugovi su otišli u partizane prije septembra 1941. godine.

ne. Savjetovao me da
m. »Oružja ima svuda.
asnije kad sam postao
iti organizovan čovjek,

bio sam. Bilo nas je pe-
Kad smo prolazili kroz
ne?» — bilo je njegovo
odgovor. Pokušao je da
Nijemac na motociklu
i, dobio sam obavijest
se javio, a svi oni koji

da dolaze u Korenitu.
rat otpočeo, on je od-
sela. Počeo je da priku-
tam mu se s puta. Kad
se krili do jula-avgusta
la u šumu. Pominjana
Laze Lazića, Steve Savi-
smo razgovarali da se
ma dođe. I tada, jedne
njih sela. Otjerani su u

usta 1941. godine u Ko-
ri. Tražili su vojne uni-
ominjem, ipak to su mi

Tražili su me dva puta,
lajka mi je rekla da su
partizana došla je danju
čitali, pjevali, pa i malo
Većina drugova bili su
e vojske i pitali su me
e bio od 6,35 mm zvani
am. Tada smo se dogo-
isu imali. Tada sam do-
da, ako naiđe neki od
Dojića. Pomenuta grupa
la je u Dragaljevcu, Do-
na u mjestima u koji-

je bio prvi borac. Imao
Nikolić — Bobutovac.
krenulo sedam drugova.
dine.

U to vrijeme dobio sam zadatak da sa dvojicom drugova: Milanom Jukićem i Milom Stanićem obezbijedimo selo. Tada se već znalo da se u selu nalaze partizani. Tu su bili, ili s vremena na vrijeme navraćali: Mirko Filipović, Vojin Bobar, Slavko Mićanović, Borika Stančić, Niko Radovanović, Dragiša Maksimović, Stevo Perić i drugi. Dakle, mi smo već tada bili jedna partizanska grupa, ne znam da li smo već bili četa.

Drugovi su sa mnom razgovarali o našoj borbi, o borbi Crvene armije, o Partiji i o drugim pitanjima. Drugovi sa kojima sam neposredno vodio razgovor bili su: Cviko Radovanović, Dragiša Maksimović, Borika Stančić i Mirko Mijojlić. U partiju sam primljen novembra 1942. godine. Primili su me Svetolik Gospić i Đorđe Dojić. Ovi drugovi su s vremena na vrijeme sa mnom razgovarali o svemu. To je za mene bilo korisno, jer sam hodajući po selu o tim pitanjima, koliko sam znao i umio, razgovarao i sa mojim seljanima.

Karakteristično je za Korenitu da je lijepo primila ustanike-partizane. Nije bilo problema oko njihove ishrane. Ljudi su ih primali i davali im dobru hranu. To mi je poznato jer sam do izbora narodnooslobodilačkog odbora unekoliko vršio dužnost odbornika. Upravo tih dana izabran je NOO u Korenitoj. Postoje i danas tri-četiri živa čovjeka koji su tada bili u NOO. Koliko se sjećam to su Slavko Veslač, Panto Marinković, te Bojanić i Marinović — čijih imene ne mogu da se sjetim

Jednoga dana poslali su nas pred kuću u kojoj je bio partizanski štab. U štabu su tada rukovodioci bili Mirko Filipović i drugi. Pošto smo se postrojili, pred stroj je izašao komesar. Digao je ruku i stisnuo pesnicu. Tada smo prvi put kao partizani položili zakletvu u Korenitoj. Tom prilikom je saopšteno da je naš znak petokraka koju treba da nosimo. Zakletva koju smo položili slična je zakletvi koja je inače ustaljena u našoj Armiji. Mi smo svi prihvatili zakletvu i petokraku. Do tada su neki drugovi nosili kićanke, a bilo je i nekih koji su imali kokarde. Odmah su u selu dali da nam se svima naprave petokrake. Inače u to vrijeme u Korenitoj su održana predavanja i priredbe. Sjećam se predstave »Jazavac pred sudom«, ali ne mogu da se sjetim ko je igrao Davida Štrbca.

Tada se u Korenitoj o četnicima malo znalo. Jedne noći u selo je došla grupa četnika, koje je predvodio neki Stevo Damjanović. Navraćali su kod nekih ljudi i širili svoju propagandu. Nešto kasnije su iz Korenite dvojica otišla u četnike. Jedan se zvao Andrija Popović, bivši narednik stare jugoslovenske vojske, a drugi je bio Dušan (ne znam mu prezimena). U to vrijeme iz Korenite je bilo sedam ljudi u partizanima, ne računajući odlornike i druge aktiviste.

Partizani su već tada bili ojačali. Koliko se sjećam na čelu jedne partizanske grupe nalazili su se Veljko Kurjak i Đorđe Dojić, na čelu grupe u Dragaljevcima bio je Lazo Lazić. Kod nas u Korenitoj komandir čete bio je Tendo Sofrenić, a komesar Stevo Perić. U to vrijeme počeli su i četnici da krstare. Sretali smo se, a većinom smo se i poznavali. Dobacivali smo jedni drugima, ali nisam mislio da će doći do onoga do čega je došlo. Četnici su govorili da je kod njih bolje, jer su kod nas »Turci« i »Šokci«, a kod njih su sami Srbi uz boga i crkvu.

Jednoga dana, čini mi se oktobra 1941. godine, napali smo Teočak. Tom prilikom u Kičevu je ranjen drug Mirko Filipović. Donijeli smo ga mojoj kući. Pošto

nismo imali doktora doveli smo nekog Nikolu Spasojevića iz Patkovače, koji ga je previjao.

Početkom novembra izvršen je napad na Koraj. U ovoj akciji sa nama su bili i četnici. Oni su u ovoj akciji ubijali i staro i mlado. Tu smo se s njima zakačili i razišli. Upravo tada je trebalo da odvezem municiju koju smo u borbi zarobili za Vukosavce. Četnici su me presreli i htjeli da mi je oduzmu.

Jedne večeri krenuo sam sa drugom Špancem za Vukosavce. Da vam pravo kažem, ja nisam znao da je drug Španac Musliman. Mi smo ga zvali Špancem. Nosio je srbijanski koporan sa onim gajtanima i šubaru. Bio je crnomanjast, suv i visok čovjek. Na putu između Tutnjevca i Korenite sjeli smo da se malo odmorimo. Tada me je Španac priupitao šta mislim o ovim našim »Turcima« i »Šokcima«. Odgovorio sam mu da bi bilo dobro kad bi se mi složili, jer nam tada Nijemac sa svojim tenkovima ne bi mogao ništa. Španac se sa mnom složio.

Nešto kasnije Španac je izvadio svoju sliku sa fesom i rekao: — »Evo vidi, da sam i ja Musliman«. Ja sam na to normalno reagovao, jer sam išao u goste Muslimanima, a među njima sam imao i kumove. Isto tako imao sam prijatelje i među Hrvatima u Gredici blizu Brčkog.

Tada sam imao dvadeset i tri godine. Vojsku sam odslužio. Bio sam i rezervni starješina. Ja sam s ovim ljudima bio i u vojsci a i inače smo se redovno srećali. Mene nije interesovalo ko je i šta je neko po nacionalnosti. Mene nije interesovalo ni šta je Španac po nacionalnosti, nego me interesovalo da nam on priča o borbama u Španiji, kako su oni prošli i o tome kako ćemo mi proći. Iako o tome nisam mislio, bilo mi je drago što je Španac Musliman. I Mirko Filipović bio je Hrvat, a ležao je i liječio se u mojoj kući.

Jednog dana sa Mihailom Tomićem — Mališom navratio sam u jednu kuću. U tom trenutku u kuću su ušla tri četnika. Jedan je bio iz mog sela, drugi iz Bogutova, a treći iz Ugljevika. Neki od njih su poginuli u partizanima. Ni jedan danas nije živ.

Jedan od četnika stavio mi je cijev od puške u usta i tražio da dignem ruke u vis. Ljutio sam se na četnika iz moga sela »Šta radiš, šta sam ti ja kriv? Ako ti treba oružje, eno ti Koraj, eno ti Brezovo Polje«. Vezali su nas žicom. Meni je i danas od te žice ostao ožiljak na ruci. Potjerali su nas na strijeljanje. Kada smo stigli do susjedne kuće, djeca su vidjela da smo vezani, otrčala su u naš odred i to prijavila partizanima. Odmah je Lazo Lazić uzeo vod partizana i trčećim korakom napravio zasjedu četnicima. U hodu mi je četnik iz Ugljevika, koji me je inače poznavao rekao: »Radovane, oni će te zaista streljati«. Dodao je: Bježi ti, Radovane, uz vodu, a ja ću pucati niz vodu«. Upravo u tom trenutku partizani su iz zasjede povičali: »Predaj se! Tada sam jednog četnika udario ja, a Mihailo Tomić — Mališa puškom je udario i oborio drugog četnika. Drugovi nisu dozvolili da četnike pobijemo. Partizani su povelili četnike i kasnije su ih pustili. Ja lično nisam mogao da se pomirim s odlukom o puštanju četnika. Ipak znam da se i ovim potezom htjelo reći da je bratoubilačka borba opasna i da treba nastojati da se ona izbjegne.

Mirko Filipović, koji je do ovog događaja ležao i oporavljao se u mojoj kući, premješten je u jednu prostoriju školske zgrade. Ovo je učinjeno iz opreznosti, jer je jedan od mojih prvih komšija bio u četnicima.

Patkovače, koji ga

akcija sa nama su bi-
o se s njima zakači-
mo u borbi zarobili

avce. Da vam pravo
ga zvali Špance.
je crnomanjast, suv
da se malo odmor-
rcima« i »Šokcima«.
am tada Nijemac sa

rekao: — »Evo vidi,
am išao u goste Mu-
sam prijatelje i me-

io. Bio sam i rezer-
smo se redovno sre-
ti. Mene nije intere-
o da nam on priča
i proći. Iako o tome
rko Filipović bio je

am u jednu kuću.
g sela, drugi iz Bo-
ma. Ni jedan danas

zio da dignem ruke
a kriv? Ako ti treba
eni je i danas od te
a smo stigli do sus-
odred i to prijavila
i korakom napravio
je inače poznavao
i, Radovane, uz vo-
su iz zasjede povi-
lo Tomić — Mališa
ili da četnike pobi-
o nisam mogao da
vim potezom htjelo
e ona izbjegne.

ao se u mojoj kući,
o iz opreznosti, jer

U tom periodu — koncem 1941. godine i početkom 1942 — partizani su izvršili više uspješnih akcija. Između ostalih, to je bila akcija na Koraj, koji je tada oslobođen. Izvršili smo akcije na Vršanima, u Dragaljevcu, u Čelićima, Popovom Polju i dr.

Korenita je zapaljena prvi put 1942. godine. Do ovog vremena okupatorska vojska bila je u Korenitoj. Kada je aprila 1941. godine okupator došao u naše krajeve, on je odmah pronalazio svoje ljude, koji su izvršavali njegova naređenja i na taj način vršili vlast u selima. Odmah u početku u Korenitu su poslali neke svoje ljude iz Koraja. O tome se brinuo Smodiš. Za kneza je tada imenovan Pajkan Marinković. On je bio opredijeljen za četnike.

Jednog dana, čini mi se marta 1942. godine, našlo se na okupu nekoliko grupa partizana iz Draževa, Dragaljevca i Korenite. Bilo nas je 40 — 50 boraca. Tada je pred stroj izašao Mirko Filipović. Prozvao je mene, zatim Đorđa Đojića, Mihaïla Tomića — Mališu i Pantu Marinkovića. Rekao nam je da ostanemo ovdje u Vukosavcima kao veza. Jer ovdje na okupu nisu bile sve jedinice. Jedna desetina partizana tada je bila u Puškovcu, druga u Bobetinu Brdu i Tutnjevcu.

Četnici su tada izvršili nekoliko akcija. Sa grupom drugova krenuo sam u Trnovu. Četnici su nas tom prilikom pohvatali. Komandant četničke čete bio je Đokan Grujić iz Ugljevika. On je bio naklonjen i četnicima i partizanima. (Negdje 1942. godine Grujića je ubio Rajko Banjičić). Jednog dana oficir Vojo Medić mi je saopštio da četnici namjeravaju da me te noći ubiju. Imao sam novaca i dukata. Četnici su igrali karte mojim parama. Mislio sam ništa nije skuplje od života. Tako sam uspio da se odvojim i krenem u Puškanac. Ovdje je ranije bila jedna naša desetina. Tada sam se, a bilo je to u 1942. godini, oko dva mjeseca krio i lutao.

Od jula 1941. godine u Korenitoj se pričalo o Crvenoj armiji; ljudi su pričali da Rusiju niko ne može pobijediti. Znali smo da je Komunistička partija inspirator i organizator našeg ustanka. Ali u Korenitoj do 1943. godine nije postojala partijska, a niti skojevska organizacija.

Narodnooslobodilački odbor je formiran novembra 1941. godine. Članovi odbora su bili: Milorad Pajkanović, Dušan Lukić (Lukonjić), ubili su ga četnici 1943. godine, Vladimir Vidović, umro je, Krsto Popović, umro, Trišo Tomić, Pero Parlaković, Miloš Vuković. Predsjednik odbora je bio Vladimir Vidović. NOO se brinuo o ishrani, ogrevu, smještaju boraca. Karakteristično je napomenuti da čak i kad su došli četnici, ovaj odbor je obavljao iste poslove i za njih.

Prvo oružje smo prikupljali od mještana-vojnika koji su se vraćali iz stare jugoslovenske vojske.

Prvu pušku dobio sam od druga Veljka Kurjaka. U Korenitoj su tri-četiri čovjeka posjedovali oružje. Oni su odmah u početku otišli u partizane i, razumije se, ponijeli svoje oružje. Koliko se sjećam, to su bili drugovi Milan Lukić, Gavro Lukić i Stevo, Ne mogu da mu se sjetim prezimena.

Napad na Koraj je u početku bila naša veća akcija. Mislim da nas je u toj akciji bilo oko 150. Imali smo i jedan protivavionski mitraljez. Donio ga je Gajo Andrić iz Pučila. Neki majstor Neđo iz Čađavice napravio nam je kundak za mitraljez. U Korenitoj smo imali dva majstora: Stojana Vidovića i Veljka Popovića.

Iz Bijeljine smo dobivali nešto oružja i municije. Jednom prilikom Marko Travarić-Petrović dovukao je iz Bijeljine nekoliko pušaka. Iz Bijeljine smo primali i sanitetski materijal i cigarete. Bijeljina je bila glavni centar snabdijevanja. Sada vjerujem da je u Bijeljini bila jaka partijska organizacija.

Dok smo bili smješteni u kući Milana Lukića, ljudi su nam donosili hranu. Kada smo prešli, odnosno kad smo se smjestili u školu, prikupljali smo hranu i iz sela Tutnjevca, Zabrdža, Piperaca, Baletina Brda i dr. Hranu smo smještali u magacin škole i tako obezbjeđivali ishranu ustanika-partizana.

Od dolaska okupatora pa do prvih oružanih akcija, tj. septembra 1941. godine, vršene su pripreme za ustanak. Prvi partizan koji je poginuo u prvoj našoj akciji u Sandićima zvao se Neško Gajić. To je bila prva žrtva. 1941. godine od Smodiša je bio ranjen i drug Kurjak. Na Teočaku je ranjen Mirko Filipović. Na Pilici je poginuo Milan Lukić, zatim Gavro Lukić.

Tada se posumnjalo da su Ilija Popović iz Korenite i Pero Jelić i Zabrdža radili za Smodiša. Popović i Jelić su strijeljani. Neprijatelj nije imao svoj punkt u Korenitoj. Međutim, neprijatelj je imao svoje punktove u Brezovom Polju, Dragaljevcu, Vršanima, Čelićima, Koraju, Zabrdžu i Ugljeviku.

Pripreme za početak ustanka osjećali smo na više načina. Ljudi su se sastajali, dogovarali. Znali smo za ljude koji su već otišli iz sela. Znali smo za Partiju, ali niko od nas iz Korenite nije bio u članstvu Partije. Šta više kod nas u Korenitu u to vrijeme malo je ko od drugova navraćao. U Korenitoj je tada živio učitelj Janko Ban, inače Hrvat. Bio je napredan, sastajao se sa ljudima, a posebno mlađim. Sudeći po njegovim pogledima i angažovanju bio je organizovan.

Iz rečenog se može vidjeti kako su u Korenitoj i u okolnim mjestima vršene pripreme za dizanje narodnooslobodilačkog ustanka. (Razgovor vodio 4. februara 1974. godine Dimitrije Čolaković, a redakciju teksta izvršio Dragan Kecman).